

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) תוספתא פרק ג הי"ב ע"ש בהג' הגר"א, (ב) [נרכות כה. וס"ע וע' נדרים עב.], ג) [מוספ' פ"ג,] ד) [נ"צ קנא], ה) [ע' מוס' ב"ב ח: ד"ה פדיון], ו) קידושין ד' מ: [נ"ק יו.], ז) מס' ד"א פ' ית, ח) עיין ירושלמי ותוספתא סוף ביכורים, ט) עיין תוספתא פ"ב ה"ז, י) [וע"ע מוס' מולין לו. ד"ה אמר רבא וכו' שר"ת ענמו שכתב זה להאיה חור מזה ע"ש פירושו בסוגיא דהנא וע' מוס' עירובין סה: ד"ה אלקעטן] ועי' ע"ז לה. תוד"ה חדא, ס) דף כו: ד"ה למישתא.

הגהות הב"ח

(א) [מכת"י רש"י ד"ה וקא מומיב. ז"ל ד"ה והא קא מומיב]:

גליון הש"ס

גמ' א"א פ"מורד תורה. ע' ב"ב דף ח ע"ב מדה"ס פדיון שנים ע"ז דף יג ע"א מדה"ס ללמוד מורה: שם אשה נמי. ע' ב"ב ד' יג ע"א מדה"ס שגא'. ובמגינה ד' צ ע"ב מדה"ס לא מהו ובגיטין ד' מא ע"ב מדה"ס לא מהו:

תורה אור השלם

א) וַיִּשְׁרֹף אֶת בֵּית יְיָ וְאֶת בֵּית הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת כָּל בְּתֵי יִרְשָׁלָיִם וְאֶת כָּל בֵּית גְּדוֹל שְׁרָף בְּאֵשׁ: [מלכים ב' כה, ט]

ב) וַיַּחֲפֹץ לַמֶּלֶךְ צִדְקוּ יְגִדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר: [ישעיה מב, כא]

ג) וַתִּהְיֶה מִדְּבַר אֱלֹהִים נִגְחִי נֶעַר אִישׁ הָאֱלֹהִים לֵאמֹר סִפְרָה נָא לִי אֶת כָּל הַגְּדֻלּוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִישָׁע: [מלכים ב' ת, ד]

ד) בִּי כֹה אָמַר יְיָ בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יֵצֵר הָאָרֶץ וְעָשָׂה הוּא בּוֹנֶנָּה לֹא תִהְיֶה בְּרָאָה לְשִׁבְתָּ יִצְרָה אֲנִי יְיָ וְאִין עוֹד: [ישעיה מה, יח]

ליקוטי רש"י

ה' חפ"ץ. להראותםס ולפקות אזניכם למען זדקו ולכך הוא מגדיל ומאדיר לכם תורה וישעיה מב, כא.], א"א מהא ז"יכא דמישמע מינה. דודאי ממתינן לאו כולה דוקא אלא מלא מינייהו דוקא או רישא או סיפא ומנא אידך אטו הויא ולא ידעינן הי מינייהו דוקא דנגמר מיניה [שבת קכא.], א"א

ותוה בראה. כי לשנא ילרס [ושעיה מה, יח]. לא נכל הקצ"ה אט האלץ להיות נלא ייסוצ אלא לשנא ילרס [חגיגה ב.]. יולך האלץ לא על מוהו להיות ריקניה נלא אומס כי אס לשנא להיות נה ייסוצ ילרס [גיטין מא.]. לא נכל עולמו למוהו אלא לשנא להיות עסוקים צייטו של עולם [יבמות סב.], פרשא דמתא. פרט [הרוכז] סביבוס העיר לשומר' ולידע מה היא לריכס [ב"ב ח. ועי' ברש"ש כאן.], צורבא מרבנן. נסור חריץ, כמו ציע' דלרנין נמסכת צ"ה (י). תלמיד חכם וקן לא קרי צורבא אלא הוהו מרבנן קרי ליה [תענית ד.].

הגהות וצינונים
א) בכת"י נוסף פ"יגוי בה: **ב**) בכת"י נוסף **לִי את כל** (כבקרא): **ג**) בכת"י הגירסא **אנן הכי קמייבעיא** לין כגון: **ד**) צ"ל שאני תלמוד שהתלמוד (דפר"י שלפני הצענוור): **ה**) איכא דגרסי אע"פ שהוא צריך לו, כלומר צורך גדול למוכרו (חי' הריטב"א, וכו"ה בכמה כת"י): **ו**) ג"א והמוכר [צ"ל ומוכר] וכ"א בשאלתות פרשה נח סי' ה) [גליון]: **ז**) בראשונים הנוסח לַמִּיזֵל, (או לַמִּיהדר): **ח**) צ"ל במטפחות חומשין (רש"ש): **ט**) בכת"י נוסף **בורסיא זוטא אבל דרגא לכורסיא אסיר. פירכא שבב"ה** מותר וכו' [ראה חשק שלמה ועי' לעיל כו ע"ב בהגהות וצינונים אות ז]:

שלא התנו בשעה שמכרו אבל אם התנו מעיקרא כלומר בשעה שמכרו ד' טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו לדוכססיא שהווא פירשא דמתא שרי. א"ר יוחנן בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה נתתן לעניי אותה העיר. רב הונא אותה עממה ומפרנסין בה עניי עירם. אבל יחיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה נתתן לעניי אותה העיר. רב הונא

לעשות מצית הכנסת צית המדרש: וישרף את בית ה' ואת כל בית גדול. צנזוראלדן כתיב: תסתיים. יס סימן: מותר לעשות בית המדרש. אלמא צית המדרש הו צית גדול: דיעבד. שמכרוהו כבר כדקתני מכרו תורה ומשום הכי מותר ליקח צדמיו ספר תורה שאס

לאו מה יקחו מהם כי קא מיצעיל לן למכור לכתחילה לכך: חומשין. ספר תורה שאין צו אלא חומש אחד: אבל לא נביאים וכתובים במטפחות ספר תורה^[פ]. שמוריד המטפחות מקדושתן: במטפחות של חומשין. דקא מעלי לכו למטפחות: אבל במטפחות ספר תורה לא. אלמא אין משנין לכיונא צה אלא למעלה הימנה: אימא סיפא ולא חומשין במטפחות של ספר תורה. דהא ירידה היא: (ה) וקא מוהיב דפא אהבריה. דף נגלל על חצירו: משום פשיעותא. שמה משימכור שוצ לא יקנה ומתוך כך יפסדו הדמים: כי קאמרינן דמנח לאיפרוקי. שכתוב כבר החדש צצית הסופר ואינו מעוכב אלא לתת לו דמים: אלא ללמוד תורה. להתפרנס צו כשלומד תורה וקס"ד דה"ה לקנות ספר תורה: שאינו צריך לו. שיש לו אחר: אינו רואה סימן ברכה לעולם. צאותן הדמים: שמכרו והותירו. מכרו אחד מן הקדושות הללו ולקחו ממקלט הדמים קדושה מעולה והותירו מהן: אבל גבו. מעות מן הצור לנורך ספר תורה וקנאוהו ונותר צדן מן הדמים מותר להורידן שהרי עדיין לא צאו לשימוש קדושה חמורה: שלא התנו. על מנת לעשות רלונו מן הדמים: לדוכסוסיא. מפרש לקמן: כי התנו מאי הוי. הא דמי קדושה הן: ושעמא דהתנו. כשגצו לעשות רלונו ותפלטו ממותר הדמים: פרשא דמתא. צני העיר שזכרין אדם רוכב סוס שיהא להן מזומן לשולמו צעלימות למושל העיר כשילטרכו: נותנין. אותה לגצאי אותה העיר כדי שלא יתשדוס צפוסקים ואין נותנין: ובשהן באים. ומוריס למקומן מוצעים אותן מן הגצאים ומפרנסין צה עניי עיין:

מכר

א"ל אביי לההוא מרבנן דהוה מסדר מתניתא קמיה דרב ששת מי שמיע לך מרב ששת מאי דוכסוסיא אמר ליה הכי אמר רב ששת פרשא דמתא אמר אביי הלכך האי צורבא מרבנן דשמע ליה מילתא ולא ידע פירושא ליישיילה קמיה דשכיח קמיה רבנן דלא אפשר דלא שמיע ליה מן גברא רבה. **אמר רבי יוחנן משום ר"מ** ”בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשהן באין מביאין אותה עמהן ומפרנסין בה עניי עירן תניא נמי בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשהן באין מביאין אותה עמהן ויחיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה תנתן לעניי אותה העיר ר"ה גזר תעניתא על לגביה רב חנה בר חנילאי וכל בני מתיה רמו עלייהו צדקה ויהבו כי בעו למית”י אמרו ליה נותבה לן מר וניזול ונפרנס בה עניי מאתין אמר להו תנינא ”בד"א בשאין שם חבר

בני העיר פרק רביעי מגילה

כוז.

כוותיה דרב פפי מסתברא. מהכלא משמע דהלכה כר' יהושע בן לוי לגבי דר' יוחנן מדמייתי ראיא דהלכה כרב פפי משום דרצי יהושע בן לוי קאי כוותיה אע"ג דרצי יוחנן פליג עליה^(א): **אבל** התנו ו' טובי העיר במעמד בו'. קשה דכיון שהתנו ו' טובי העיר צמעמד אנשי העיר למה לי להותירו ולאמאי נקטיה והא אפי' צכל הדמים יכולין הן לעשות מה שיראו כדאמר לעיל אפילו למישתי ציה שיכרס ופרש"י^(ב) לקנות מן הדמים שכר לשמות ויש לומר דנקט והותירו לאשמועינן דאף צמותר צעי תנאי דסלקא דעתך דאס קנו מן הדמים דצר קדושה והותירו דמותר לעשות מן המותר כל מה שיראו אפילו צלא תנאי קמ"ל דלא:

רצי

למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר ומ"ד תפלה דכתיב ”ספרה נא”^[ב] הגדולות אשר עשה אלישע ואלישע דעבד ברחמי הוא דעבד תסתיים דר' יהושע בן לוי הוא דאמר מקום שמגדלין בו תורה דאמר ר' יהושע בן לוי בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש ש"מ: אבל מכרו תורה לא יקחו ספרים וכו': איבעיא להו מהו למכור ס"ת ישן ליקח בו חדש כיון דלא מעלי ליה אסור או דלמא כיון דליכא לעלווי עילוויי אחרינא שפיר דמי תא שמע אבל מכרו תורה לא יקחו ספרים ספרים הוא דלא הא תורה בתורה שפיר דמי מתני' דיעבד כי קא מיבעיא לן לכתחלה ת"ש^(ג) גוללין ס"ת במטפחות חומשין וחומשין במטפחות נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים במטפחות חומשין ולא חומשין במטפחות ס"ת קתני מיהת גוללים ס"ת במטפחות חומשין מטפחות חומשין אין מטפחות ס"ת לא אימא סיפא ולא חומשין במטפחות ס"ת הא תורה בתורה ש"ד ”אלא מהא ליכא למישמע מינה תא שמע”^(ד) *מניחין ס"ת על גבי תורה ותורה ע"ג חומשין וחומשין ע"ג נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים ע"ג חומשין ולא חומשין על גבי תורה כרכינן והא קא יתיב דפא אחבריה אלא כיון דלא אפשר שרי הכא נמי כיון דלא אפשר שרי ת"ש דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משום רשב"ג לא ימכור אדם ס"ת ישן ליקח בו חדש התם משום פשיעותא כי קאמרינן^[ג] כגון דכתיב ומנח לאיפרוקי מאי ת"ש דא"ר יוחנן משום ר"מ ”ז אין מוכרין ס"ת ° אלא”^(ה) ללמוד תורה ולישא אשה ש"מ תורה בתורה שפיר דמי דלמא שאני למוד ”ו שהלמוד”^(ו) מביא לידי מעשה ° אשה נמי ”ו לא תהו בראה לשבת יצרה”^{[אבל תורה בתורה לא ת"ר לא ימכור אדם ס"ת אע"פ שאינו צריך”}^[ס] לו יתר על כן ארשב"ג ”ו אפי' אין לו מה יאכל ומכר”^{[ס"ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם”}^(ז) וכן במותריהן: אמר רבא ”ל"ש אלא שמכרו והותירו אבל גבו והותירו מותר איתיביה אביי בד"א”^(ח) שלא התנו אבל התנו אפילו לדוכסוסיא מותר ה"ד אילימא שמכרו והותירו כי התנו מאי הוי אלא שגבו והותירו טעמא דהתנו הא לא התנו לא לעולם שמכרו והותירו וה"ק יבד"א שלא התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו לדוכסוסיא נמי מותר

א"ל אביי לההוא מרבנן דהוה מסדר מתניתא קמיה דרב ששת מי שמיע לך מרב ששת מאי דוכסוסיא אמר ליה הכי אמר רב ששת פרשא דמתא אמר אביי הלכך האי צורבא מרבנן דשמע ליה מילתא ולא ידע פירושא ליישיילה קמיה דשכיח קמיה רבנן דלא אפשר דלא שמיע ליה מן גברא רבה. **אמר רבי יוחנן משום ר"מ** ”בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשהן באין מביאין אותה עמהן ומפרנסין בה עניי עירן תניא נמי בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשהן באין מביאין אותה עמהן ויחיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה תנתן לעניי אותה העיר ר"ה גזר תעניתא על לגביה רב חנה בר חנילאי וכל בני מתיה רמו עלייהו צדקה ויהבו כי בעו למית”י אמרו ליה נותבה לן מר וניזול ונפרנס בה עניי מאתין אמר להו תנינא ”בד"א בשאין שם חבר

(מקום) אם מכרו תורה לא יקחו ספרים איבעיא להו מהו למכור ס"ת ישן וליקח בדמיו חדש. דייקינן ממתניתין דקתני אם מכרו תורה לא יקחו ספרים הא תורה (צ) דיעבד שרי. ומיבעיא לן לכתחילה מאי ואיתנין למיפשטה מהא דתנאי גוללין ס"ת במטפחות חומשין. וחומשין במטפחות נביאים וכתובים כו' ואסיקנא ליכא למשמע מינה. ת"ש **מניחין תורה ע"ג** תורה ותורה ע"צ חומשין כו' ודחינן שאני הנחה דלא אפשר כמה דלא אפשר למכריה ולא ליתב דפא אחבריה אלא כשם שכורכין דפא אחבריה כך מניחין תורה ע"ג תורה. ת"ש **מהא אין מוכרין** ס"ת אפילו ישן ליקח בו חדש. ודחינן התם משום פשיעה שמא ימכר הישן ולא יודמן לו לקנות חדש. כי קא מיבעיא לן דמנח ס"ת לימכר מהו למכור ישן ולקנות מיד זה החדש. ת"ש **אין מוכרין** ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה ש"מ תורה בתורה שרי. ודחינן שאני תלמוד תורה דאמר מר גדול תלמוד שהתלמוד מביא לידי מעשה ולא איפשט בהדיא הלכך אין מוכרין ס"ת לכתחלה. ת"ר לא ימכור **אדם ס"ת** אע"פ שאין צריך לו יתר על כן ארשב"ג אפילו אין לו מה יאכל ומכר ס"ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם: פיסקא מכרו בית הכנסת לא יקחו רחוב וכן במותריהן. אמר רבא לא שנו שאם מכרו רחוב יקחו בדמים בית הכנסת וכן במותריהן. כלומר אם מכרו רחוב וקנו כנסת ונשאר מן הדמים לא יקנו אלא כנסת וכן כל השנוים במשנתנו לא שנו אלא אם מכרו והותירו אבל אם גבו מעות לקנות בית הכנסת וקנו בית הכנסת והותירו מן המעות מותר להן לקנות מה שרצוה. קתני מיהא אם מכרו רחוב לא יקחו אלא בית הכנסת כו' ומותבינן עליה מהא בד"א שלא התנו. ואוקימנא הכי בד"א שרצוה. קתני מיהא אם מכרו רחוב לא יקחו אלא בית הכנסת כו' ומותבינן עליהן צדקה נותנין וחשבינא מביאין גזר תעניתא עול לגביה רב הונא בר חנילאי וכל בני מאתיה רמו עליה צדקה ויהבו כדבעו למיהדר אמרו ליה ליהב לן

חשק שלמה על רבינו חננאל (ב) לנאורס נראה דל"ל פירסא שצלה מותר לתמוך הצלי וכו' כל"ל ואולי דג' אחרת היא לרבינו צמאן וי"ע. צ) ז"ל צמורס ש"ד ממני' דיעבד וכו':

	עין משפט
	נר מצוה
כ א מ"י פ"י מהל' ס"ח ה"ל א' טוש"ע י"ד סי' רפצ סעיף ט':	בא ב ג דמ"י סס הלכה צ טוש"ע י"ד סימן ער סעיף א' טוש"ע א"ה סימן א סעיף צ:
בב ה ו מ"י פ"א מהל' מפלה הל' טו יט טור ש"ע א"ח סימן קננ סעיף ה:	בג ז ח ט מ"י פ"ז מהל' ממתנע עניים הלכה יד טוש"ע י"ד סימן רנו סעיף ו':
	

רבינו חננאל

שנתקיימה המצוה ושלמה נזרקים כגון עצי סוכה וד' מינים שבלולב ושופר וציצית אלו וכיוצא בהן אין בהו קדושה אבל כגון דלוסקומי ספרים ותפילין ורצועותיהן ותרתיקן ומזוזות ותיק של ספר וכיוצא בהן תשמישי קדושה הן ונגנזין. וכן כסא אע"פ שמניחין בו ס"ת לפרקים וכן פריסא שכופלין אותה ופורשין עליה ספר תורה או פורסין אותה על ס"ת חבילי דחומשי וקמטרי דסיפרי כל אלו תשמישי קדושה הן ונגנזין. תיבה דאיירפט. פירוש שנתחללה כדגרסינן מנעל מרופט (שבת קמא) ווקנים מרפטו שפתייהו (שם דף קנב) מותר לעשות ממנה תיבה קטנה אבל כסא אסור דלא מיחדא תשמישיה לס"ת (א) כורסיא נמי שנשברה מותר לעשות ^[ט] מותר לחתוך הבלוי ולעשותו קטן אבל פריסא לחומשין לא. אמר רבא ספר תורה שבלה גונזין אותו בכלי חרש אצל תלמיד חכם ואפילו שונה הלכות. מטפחות ספרים שבלו עושין אותן תכריכין לתת מצוה חו היא גניזתן. הדיא כנישתא דהוה פתוחה לאידירונא דהוה מחית בה מת בעו כהנים מעיל צלויי כבנשגא התם. אמר להו רבא דלו תיבה אותבהא אבבא דליהוי כלי עץ העשוי לנחת כלומר מה שאינו מטלטל וכל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה וחרוצץ בפני הטומאה. אמרו ליה רבנן והא זימנא דמטלטלין לה כי מנח סיפרא עיליהו דהוה ליה מיטלטל מלא וריקן. אמר להו המטלטל מלא וריקן אינו עשוי לנחת לעולם וכל דבר שמקבל טומאה אינו חרוץץ בפני הטומאה. בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש. כתיב ואת ריב"ל אמר בית המדרש הוא מקום שמגדלין בו תורה כדכתיב יגדיל תורה ויאדיר. ור' יוחנן אמר בית הכנסת מקום שמגדלין בו תפלה: פיסקא אבל
--

עין משפט

נר מצוה

כר א מיי פֿי"א מהל' תפלה ה' י' סמוג עשין יט טוֹש"ע א"ח ס' קננ ס"ט:
כה ב מיי פֿ"ג מהל' ק"ש ה' ז טוֹש"ע א"ח ס' עט:
כו ג מיי פֿ"ד מהל' תפלה הלכה יד סמוג עשין יט טוֹש"ע א"ח סימן כז סעיף ת:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה לִבית המים (לכבידה אי נמיו). תל"מ:

תורה אור השלם

(א) פֿרָב עִם בִּרְכַת מִלֶּךְ וּבְאֶפֶס פֶּאֶם מִחֻמַּת קְזוֹן: [משל יד, כח]

רבינו חננאל

לן מר כו' ער בוד"א שאין שם חבר עיר אבל יש חבר עיר נתנן לחבר עיר. כ"ש דעניי וידכו נמי עלי סמיכי: מתני' אין מוכרין של רבים ליחיד כו' אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי. פירוש בית הכנסת דיחיד אימתי [שירצה] יחזירוהו דברי ר"מ. ואקשין עלה ולר"מ היכי דיירי בה והלא רבית הוא. ואוקמה ר' יוחנן ר"מ בשיטת רבי יהודה אמרה דתניא הרי שהיה נושה בחבירו מנה ועשה לו שדהו מכר כו'. צד אחד ברבית. פירוש אם תהיה הלואה שתם בשלש וכיוצא בה הרי זו רבית גמורה משני צדדין גבי מלוה וגבי לזה ושניהן עוברין אבל העושה שדהו מכר על תנאי גבי לוקח הוי רבית דאי מייתי זוויה מהדר ליה בעל כורחיה אבל גבי מוכר לא הוי דאי בעי לא מהדר ליה לעולם ולא אתי לירי איסור רבית ואפילו מהדר ליה לא הוי רבית אלא כשיחזיר ומן מוכח מהשתא שיחזיר ושמא לא יחזיר לעולם. וסבר לה ר' מאיר כו' יהודה דתניא צד אחד ברבית מותר. רבא אמר כולי עלמא צד אחד ברבית אסור והכא ברבית ע"מ להחזיר איכא בינייהו ת"ק סבר רבית אפילו על מנת להחזירו כשיביא לו מעותיו אסור. ור' יהודה סבר כיון דבעידנא דמייתי ליה מעותיו מהדר ליה מאי דאכל מן הפירות שר דלאו רבית דאסור תורה הוא: פיסקא וחכ"א מוכרין אותו ממכר עולם חוץ מר' דברים למרחץ לבורסקי לבית הטבילה לבית המים. אמר שמואל מותר להשתין בתוך ד' אמות של תפלה והני מילי כגון בית או דרך וכיוצא בהן דלא קביעא קדושתיהו (6) כגון בית הכנסת לא. ואסיקנא המתפלל מרחיק ד' אמות מהן דתנן כמה ירחיק מהן ומן הצואה ד' אמות. וכן המשתין צריך לשהות כדי הילוך ד' אמות ואח"כ יתפלל משום ניצוצות. וכן המתפלל צריך לשהות כדי הילוך ד' אמות וישתין שכל הילוך ד' אמות תפלה סדורה בפיו ורחושי מרחשי שפוותיה. שאלו אלו כולן במה שהאריכו ימים כו' ער מתניתין ופשוטות הן:

כז: בני העיר פרק רביעי מגילה

רבי יהודה סבר צד אחד ברבית מותר. קשה מאי שגא מלוה סאה צסאה דלמר צלחיהו נשך (צ"מ דף סג. ושם) דלסור משום דליכא זד אחד צרצית דשמא תייקר התצוזה ויש לומר דשאי הכא דלא הוי דרך הלואה אלא צתורת מכר אחא לידיה ואכתי קשה מאי שגא ממשכן לו צית משכן לו שדה דלמר התם (דף סה:) דלפי' למר ליה לכשתרצה למוכרם לא תמכרם אלא לי צדמים הללו ואכל פירות^[1] (יותר ממה שהלוה) חסור ולמר רב הונא צריה דר' יהושע דלא כר' יהודה דלי כר' יהודה האמר זד אחד צרצית מותר והכא ליכא כי אס זד אחד צרצית דשמא לא ימכרם וגם הוי הלואה מדקלמר משכן ואפילו הכי שרי רבי יהודה וי"ל דאכתי לא דמי כלל להלואת סאה צסאה דהתם ליכא זד מכר כלל אצל הכא וגצי משכן ליכא זד אחד מכר:

רבא אמר רבית על מנת להחזיר איכא בינייהו. ולרבי מאיר דמתני' סבירא ליה שהיו מתנין להחזיר שכירות צית הכנסת כשחזרו^[2] וצחקי שרו כר' יהודה^[3]:

לא השתתני בתוך ד' אמות של תפלה. ואפילו היכא שיש היתר גמור כגון ששהה כדי הילוך ד' אמות:

ולא בניתי שם לחבירי. אפילו כינוי דלא הוי גנאי והא דלמרנין (צ"מ דף נח:) דהמכנה שם לחצירו אין לו חלק לעולם הצא היינו צמינו של פגם משפחה:
הניחה לו ג' (אלפים^[4]) גרבי יין. כדלמרנין הזהיר צקידוש היום זוכה וממלאים לו גרבי יין (שבת דף כג:):

שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים בו.

קשה דלדרצה^[5] היה צוכות שהיה שונה לתלמיד אחד ארצע מאות זימני ונפק צת קול (ו) ולמר נאה לין דליחי כולי דריה לעלמא דלחי או דליחי ד' מאה שנין למר הקצ"ה יהצו ליה הא והא (עירובין דף מד:) וי"ל דמעיקרא לא ידע קן עד לצסוף שראה שחיה כל כך^[6]:

כי

יתני ישהה בשלמא משתין ישהה כדי הילוך ד"א משום ניצוצות אלא מתפלל ישהה כדי הילוך ד"א ל"ל אמר רב אשי שכל ד"א תפלתו סדורה בפיו ורחושי מרחשן שפוותיה: זלפ"ן סימן: שאלו תלמידיו את רבי זכאי במה הארכת ימים אמר להם מימי לא השתנתי מים בתוך ד"א של תפלה ולא בניתי שם לחבירי ולא ביטלתי קידוש היום אמא זקינה היתה לי פעם אחת^[7] מכרה כפה שבראשה והביאה לי קידוש היום תנא כשמתה (ו) הניחה לו ג' מאות גרבי יין כשמת הוא הניח לבניו שלשת אלפים גרבי יין רב הונא הוה אסר ריתא וקאי קמיה דרב אמר ליה מאי האי א"ל לא הוה לי (6) קידושא ומשכנתיה להמיינאי ואתאי ביה קידושא א"ל יהא רעוא דתיטום בשיראי כי איכלל רבה בריה רב הונא איניש גוצא הוה גנא אפוריא אתיין בנתיה וכלתיה שלחן ושדיין מנייהו עליה עד דאיטום בשיראי שמע רב ואיקפד אמר מאי טעמא לא אמרת לי כי (3) ברכתך^[8] וכן למר ⁹ שאלו תלמידיו את ר"א בן שמוע במה הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי קפנדריא לב"ה ולא פסעתי על ראשי עם קדוש ולא נשאתי כפי" בלא ברכה שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים אמר להם ¹⁰ מימי לא קדמני אדם לבית המדרש ולא

ה"ג אסור הואיל ומעיקרא צתורת הלואה אחא לידיה. והכא רבית ע"מ להחזיר איכא בינייהו. ור' יהודה (דקלמר) [דקשרין] צחקי עסקינן שהתנו מתמילה שאס יגאלנה המוכר צמוך שלש ימים לו הלוקח הדמים מפירות שאכל (שם: ע"ש.) דרבי יהודה גופיה לא שרי אלא על מנת להחזיר שאס לא יהא מכר יחזיר לו פירות שאכל ואפילו הכי אסר ח"ק דנשעת אכילה קאכיל רצית ועצדיה לאיסור (ב"מ שם). כמה ירחיק מהן. ממי רגלים [ברכות כב:]. מרחשן שפוותיה. שפוטיוו נעות [ע"פ סנהדרין צ:]. במה הארכת ימים. אחי זכות צידך שהארכת ימים. קפנדריא. לקצר לרכו דרך צחק"ג ליכנס צפתת זה וללאה כנגדו ולשון קפנדריא מפרש צברכות (סג:) אלמקיסנא אלרי אישול צהא עד שאני מקיף צביז השורות הללו אכנס צזה ואקצר דרכי ודרי שורות צחיס. ולא פסעתי על ראשי עם קדוש. שהיו יושבים התלמידין צצית המדרש על גצי קרקע והמהלך צציהם כשהן יושבין ונכנס לישז צמקומו מרחצי פסיעותיו צצל כרתו והוא לשון מפסע [ואולן] ונראה כמפסע על ראשיהם לפיך נריך להקדים או ישז לו מצמוך. ולא נשאתי כפי. לצרך שכהן היה (סוטה לט.).

חבר עיר. תלמיד חכם המתעסק צלרכי צצור: ליכא קדושה. שאין אומרים דצר שצקדושה פחות מעשרה¹: ורבנן. אמרי אי ליכא למיחש צין רצ למעט הכא נמי ליכא למיחש משום צרוצ עם הדרת מלך ולא משכחת מכירה צצית הכנסת אלא לא חיישינן דכיון דשקיל דמי ומעלי להו צקדושה מעולה כל דצעי לוקח עציד חוץ מד' דצרים כדקתני סיפא: **מתני'** אלא על תנאי. ואפילו מרצס לרצס אסר ר' מאיר מכירת חלוטין דלרך ציון הוא [כלומר אין צעינו לכלוס^[1]]: וחכמים אומרים וכו' מוכר עולם. (ג) ליחיד ולכל תשמיש חוץ מד' דצרים: לבית המים. ואו לצצסה אי נמי לצית מי רגלים: **גמ'** בד' אמות של תפלה. לאחר זמן: קדשתניהו לכולהו שבילי דנהרדעא. שאין לך ד"א צהן שלא התפללו צהן עוצרי דרכים: תני ישהה. כדי הילוך ארצע אמות: משום ניצוצות. שלא יענפו צגדיו צנילוות צצאמתו: במה הארכת ימים. צלחיה זכות: כפה. לעיף: אסר ריתא. (ד) מין גמי: דתיטום בשיראי.^[2] סתום ומכוסה צמעילין סתמוס פלשתיס תרגומו טמונין פלשתאי (צרלשית כו:): איכ"ל. כשנכנס לחופה: [שלחן]. היו פושטות צגדיהן: וכן למר. אף אמה תהא מצורך לךך³ שמא היה עת רצון ותתקיים אף צי: קפנדריא. מקצר הילוכו דרך צית הכנסת⁴: ולא פסעתי על ראשי עם קודש. כשהיו התלמידין⁵ צצית המדרש על גצי קרקע ההולך על גצי מסיצתן לישז למקומו⁶ נראה כפוסע על ראשי העם: ולא נשאתי (ה) כפי. לדוכן לצרכת כהנים לפי שהכהנים נריכין לצרך צרוך אמה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו (צמלותיו ולונו) צקדושמו של אהרן צמסכת סוטה (דף לט:): מתנותיה

אר"י אמר שמואל מותר לאדם להשתין מים בתוך ד' אמות של תפלה אמר רב יוסף מאי קמ"ל תנינא ר' יהודה אומר מוכרין אותה לשום חצר ולוקח מה שירצה יעשה ואפילו רבנן לא קאמרי אלא בית הכנסת דקביע קדושתיה אבל ד"א דלא קביע קדושתיהו לא תני תנא קמיה דרב נחמן המתפלל מרחיק ד"א ומשתין והמשתין מרחיק ד"א ומתפלל א"ל בשלמא המשתין מרחיק ד"א ומתפלל תנינא ¹ ² כמה ירחיק מהן ומן הצואה ד"א אלא המתפלל מרחיק ד"א ומשתין למה לי אי הכי קדשתניהו לכולהו שבילי דנהרדעא יתני ישהה כדי הילוך ד"א משום ניצוצות אלא מתפלל ישהה כדי הילוך ד"א ל"ל אמר רב אשי שכל ד"א תפלתו סדורה בפיו ורחושי מרחשן שפוותיה: זלפ"ן סימן: שאלו תלמידיו את רבי זכאי במה הארכת ימים אמר להם מימי לא השתנתי מים בתוך ד"א של תפלה ולא בניתי שם לחבירי ולא ביטלתי קידוש היום אמא זקינה היתה לי פעם אחת³ מכרה כפה שבראשה והביאה לי קידוש היום תנא כשמתה (ו) הניחה לו ג' מאות גרבי יין כשמת הוא הניח לבניו שלשת אלפים גרבי יין רב הונא הוה אסר ריתא וקאי קמיה דרב אמר ליה מאי האי א"ל לא הוה לי (6) קידושא ומשכנתיה להמיינאי ואתאי ביה קידושא א"ל יהא רעוא דתיטום בשיראי כי איכלל רבה בריה רב הונא איניש גוצא הוה גנא אפוריא אתיין בנתיה וכלתיה שלחן ושדיין מנייהו עליה עד דאיטום בשיראי שמע רב ואיקפד אמר מאי טעמא לא אמרת לי כי (3) ברכתך⁸ וכן למר ⁹ שאלו תלמידיו את ר"א בן שמוע במה הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי קדוש ולא נשאתי כפי" בלא ברכה שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים אמר להם ¹⁰ מימי לא קדמני אדם לבית המדרש ולא

ה"ג אסור הואיל ומעיקרא צתורת הלואה אחא לידיה. והכא רבית ע"מ להחזיר איכא בינייהו. ור' יהודה (דקלמר) [דקשרין] צחקי עסקינן שהתנו מתמילה שאס יגאלנה המוכר צמוך שלש ימים לו הלוקח הדמים מפירות שאכל (שם: ע"ש.) דרבי יהודה גופיה לא שרי אלא על מנת להחזיר שאס לא יהא מכר יחזיר לו פירות שאכל ואפילו הכי אסר ח"ק דנשעת אכילה קאכיל רצית ועצדיה לאיסור (ב"מ שם). כמה ירחיק מהן. ממי רגלים [ברכות כב:]. מרחשן שפוותיה. שפוטיוו נעות [ע"פ סנהדרין צ:]. במה הארכת ימים. אחי זכות צידך שהארכת ימים. קפנדריא. לקצר לרכו דרך צחק"ג ליכנס צפתת זה וללאה כנגדו ולשון קפנדריא מפרש צברכות (סג:) אלמקיסנא אלרי אישול צהא עד שאני מקיף צביז השורות הללו אכנס צזה ואקצר דרכי ודרי שורות צחיס. ולא פסעתי על ראשי עם קדוש. שהיו יושבים התלמידין צצית המדרש על גצי קרקע והמהלך צציהם כשהן יושבין ונכנס לישז צמקומו מרחצי פסיעותיו צצל כרתו והוא לשון מפסע [ואולן] ונראה כמפסע על ראשיהם לפיך נריך להקדים או ישז לו מצמוך. ולא נשאתי כפי. לצרך שכהן היה (סוטה לט.).

[מ] תיבות "ואכל פירות" אינם מובנים, עיין בב"מ שם [נ] צ"ל במוקמו (מ"מ), וכו"ה ברש"י שבע"י: [ז] תיבות "ואכל" פירות והקיפו תיבות "יותר במה שהלוה": [ח] צ"ל כשיחזרו (באה"מ): [ט] ע"מ להחזיר. רש"י שם (גליון): [ע] צ"ל מאות] (גליון): [פ] צ"ל דהרין] (גליון):

מסורת הש"ס

עם הוספות

(א) [צ"מ סג. סה:], (3) צ"מ ד' סג. ערכין דף לא. וע"ש פרש"י ומוס', (ג) [שבת כט: ושם נסמן], (ד) ברכות דף כג:, (ה) סוטה דף לט., (ו) [סוכה כח.], (ז) לעיל כג:, (ח) לקמן כט., (ט) [וע"ע מוס' עירובין מד: תרלו עוד צלופן אחר].

הגהות הב"ח

(א) גמי א"ל לא הוה לי חמרא לקידושא וכו' ואחאי ציה יין קידושא: (3) שם כי ברכתיו וכן למר. כ"צ אלע"פ דלא היה שום ריוח לרב הונא צהא דהוו שדיין מנייהו עליה אפי"ה איקפד רב דשמא היה עת רצון ונדלידה הוה הדצר חלה ומתקיים דהיה מגיע לעושר גדול: (ג) רש"י ד"ה ומכ"א וכו' ממכר עולם ואפילו ליחיד: (ד) ד"ה אסר ריתא חגור עשב מין גמי: (ה) ד"ה ולא נשאתי את כפי לדוכן לברך ברכת כהנים בלא ברכה לפי שהכהנים: (ו) תוס' ד"ה שאלו וכו' צת קול ואמרה ליה גיחא לך דליחי בת וכוליה דריך לעלמא דלחי או דליסופי לך חיי ד' מאה שנין אמר דניוכו אנא ודראי לעלמא דאתי למר הקצ"ה יהצו: (י) [מנח"י גמ' כשמתה היא הניחה כל"ל]:

ליקוטי רש"י

צד אחד ברבית מותר. רצית שאינה על ידי הלואה אלא על ידי מכר ופעמים שצאה על ידי רצית. ועשה לו שדהו מכר. אס אין אני נותן לך מכאן עד יום פלוני הרי השדה שלך (ב"מ סג.). שמשכן לו שדהו על אותו מנה וכתז לו אס לא אתן לך מנה מיען ועד שלש שנים הרי היא שלך [ערכין לא.]. בזמן שמוכר אוכ"ל פירות. צמוך הומן מותר (ב"מ שם). כל אותן שנים מותר [ערכין שם]. לוקח אוכ"ל פירות אסור. שמא לא יבוא לידי מכר שיחזיר לו מעותיו וממלא צצהלואה היו אצלו וזה אוכל פירות צרצית (ב"מ שם). שמא יגאלנה צמוך שלש וממלא שאכלס צרצית [ערכין שם]. משם ראיה. צממיה [סוכה כח.]. מאי בינייהו. צמאי קמיפלוגי. צד אחד ברבית. כי הא' גוונא שמא יבא לידי רצית שמא לא יבא זד הפדייה צא לידי רצית המכר אינו צא לידי רצית [ב"מ שם]. דרצית הצאה ע"י מכר קרי זד אחד משום דאין צא לידי רצית משני צדדין. שאס יגאלנה יהא רצית ואס לאו לא יהא רצית [ערכין שם]. דכ"ע צד אחד ברבית. כי

ה"ג אסור הואיל ומעיקרא צתורת הלואה אחא לידיה. והכא רבית ע"מ להחזיר איכא בינייהו. ור' יהודה (דקלמר) [דקשרין] צחקי עסקינן שהתנו מתמילה שאס יגאלנה המוכר צמוך שלש ימים לו הלוקח הדמים מפירות שאכל (שם: ע"ש.) דרבי יהודה גופיה לא שרי אלא על מנת להחזיר שאס לא יהא מכר יחזיר לו פירות שאכל ואפילו הכי אסר ח"ק דנשעת אכילה קאכיל רצית ועצדיה לאיסור (ב"מ שם). כמה ירחיק מהן. ממי רגלים [ברכות כב:]. מרחשן שפוותיה. שפוטיוו נעות [ע"פ סנהדרין צ:]. במה הארכת ימים. אחי זכות צידך שהארכת ימים. קפנדריא. לקצר לרכו דרך צחק"ג ליכנס צפתת זה וללאה כנגדו ולשון קפנדריא מפרש צברכות (סג:) אלמקיסנא אלרי אישול צהא עד שאני מקיף צביז השורות הללו אכנס צזה ואקצר דרכי ודרי שורות צחיס. ולא פסעתי על ראשי עם קדוש. שהיו יושבים התלמידין צצית המדרש על גצי קרקע והמהלך צציהם כשהן יושבין ונכנס לישז צמקומו מרחצי פסיעותיו צצל כרתו והוא לשון מפסע [ואולן] ונראה כמפסע על ראשיהם לפיך נריך להקדים או ישז לו מצמוך. ולא נשאתי כפי. לצרך שכהן היה (סוטה לט.).